

MATTI RAUTANIEMI

Joogafilosofian haaste

Måns Broo, *Joogan filosofia. Patanjalin Yoga-sutra*. Gaudeamus, Helsinki 2010. 246 s.

Intian klassinen filosofinen perinne muistuttaa länsimaiden vastaavaa ainakin kahdessa suhteessa. Klassinen filosofia oli sekä idässä että lännessä lähes poikkeuksetta käytännöllistä. Filosofit paneutuivat olemassaoloa koskevien kysymysten selvittelyyn ja hyvän elämän tavoitteluun. Itsestään selvästi klassinen filosofia oli myös sidoksissa uskontoon. Kuitenkin länsimaissa uskonnollinen pelastusoppi irtaantui omaksi erityisalueekseen jo varhain. Intian filosofisissa suuntauksissa puolestaan kysymys ihmisen metafysisestä vapautumisesta (*moksha*) ja siihen johtavista keinoista on säilynyt keskeisenä teemana nykyaikaan asti.

Intian filosofinen traditio on vähintään 5000 vuotta vanha. Kuitenkin vasta ajanlaskumme ensimmäisinä vuosisatoina Intiassa muodostettiin kuusi ”oikeaoppista”, toisin sanoen brahmaanipapiston auktoriteetin hyväksyvää, klassista filosofista koulukuntaa. Näistä *Yoga*, suomalaisittain jooga, keskittyi yksinomaan vapautumisen kysymykseen. *Yogan* filosofian taustalla ovat askeettisten *shramana*-liikkeiden opetukset sekä etenkin Intian vanhimpana filosofisena suuntauksena pidetyn *Samkhyan* kosmologia. *Samkhyan* keskiössä on maailmankaikkeuden (*prakriti*) ja siitä riippumattoman Tietoisuuden (*purusha*) dualismi.

Joogafilosofiaa määrittää myös oppi tekojen syistä ja seurauksista (*karma*), joka ylläpitää jälleensyntymien loputonta kiertokulkua (*samsara*). Tietoisuus on kuitenkin riippumaton elämän muuttuvista materiaalisista olosuhteista. Ainoastaan tietämättömyys (*avidya*), joka tarkoittaa olemassaolon samastamista aineellisiin ja psyykkisiin ilmiöihin, pitää tietoisuuden kiinni *samsaran* pyörässä. *Samkhya* ja *Yoga* opettavat, että oikeanlaisilla ponnistuksilla ihminen voi oivaltaa Tietoisuuden erillisyyden maailmankaikkeudesta ja saavuttaa pysyvän vapautuksen aineellisen olemassaolon tuottamista kärsimyksistä.

Tasapainoilua klassisen ja modernin välillä

Vaikka jooga on alusta saakka ollut mitä ilmeisimmin monimuotoinen ilmiö, eikä tilanne ole modernin, kansainvälisen jooganharjoituksen myötä ainakaan yksinkertaistunut, Patanjali-nimisen opettajan *Yoga-sutra*-teosta (350 jaa.) pidetään edelleen joogafilosofian keskeisenä tekstinä. Uskontotieteilijä Måns Broon tuore teos *Joogan filosofia* on *Yoga-sutran* ensimmäinen suomenos sanskritinkielisestä alkutekstistä. *Joogan filosofia* sisältää *Yoga-sutran devanagari*-kirjoituksella ja roomalaisilla aakkosilla sekä kommentaarin, joka avaa suomenoksen

ja teoksen merkityksiä. Parempaa lähtökohtaa joogan taustalla vaikuttavien ideoiden syvälliseen tarkasteluun on vaikea kuvitella.

Sutra on intialaisen filosofisen kirjallisuuden laji, jossa pyritään mahdollisimman tiiviissä muodossa ilmaisemaan monimutkaisia opetuksia. *Yoga-sutra* koostuu 196 lyhyestä säkeestä, jotka on jaettu neljään lukuun. Kunkin säkeen jokainen sana sisältää valtavasti informaatiota, eikä yhtä säettä ole mahdollista ymmärtää ilman kaikkia sitä edeltäviä. Äkkisilmäyksellä *Yoga-sutra* vaikuttaakin täysin käsittämättömältä kokoelmalta töksähteleviä lauseita, joista on vaikea löytää sen enempää johdonmukaisuutta kuin filosofista syvyyttäkään. Tästä syystä *Yoga-sutraa*, kuten muitakin saman lajin tekstejä, luetaan tavallisesti selittävän kommentaarin avulla.

Broon kirjoittamaa kommentaaria voidaan pitää ensimmäisenä *Yoga-sutran* klassiseen tulkintatraditioon nojautuvana suomenkielisenä esityksenä. Aiemmat suomeksi julkaistut kommentaarit ovat pyrkineet pikemminkin tulkitsemaan *Yoga-sutran* sisältöä modernin jooganharjoittajan näkökulmasta. Tämä tulkintatapa on tietysti aivan perusteltu. Broon kommentaarin vahvuus kuitenkin on, että se osoittaa sekä klassisiin että moderneihin lähteisiin viitaten monia ristiriitoja nykyisin suosittuun joogaharrastuksen ja tra-

”Syventymisen kerrotaan johtavan vähitellen mielen toimintaa ohjaavien ’painautumien’ ja näistä seuraavien ehdollistumien (*vasana*) poistumiseen.”

dition aiempien tulkintojen välillä. Toisaalta Broo pyrkii samalla tekemään kryptistä sutra-tekstiä ymmärrettäväksi suomalaiselle lukijalle, jonka taustatiedot intialaisesta filosofiasta ja uskonnosta eivät välttämättä ole mainittavat.

Tulkinnassaan Broo nojautuu runsaasti Vacaspati Mishran (n. 800–900) ja Bhojan (n. 980–1060) selitysteoksiin. Paikoitellen hän kuitenkin hyödyntää myös Gregor Mahlen ja B. K. S. Iyengarin kaltaisten modernien joogaopettajien tulkintoja. Monia keskeisiä sisältöjä valotetaan havainnollisilla esimerkeillä, jotka arkipäiväisyydessään toisinaan jopa hymyilyttävät. Esimerkiksi ihmisen toimintaa ohjaavia mielen painaumuksia (*samskara*) havainnollistetaan tarinalla munkkeja paistavan naisen voimakkaasta reaktiosta keittiössä syttyvään tulipaloon. Tulkinnollaan sutran taustasta, rakenteesta, alkuperästä ja merkityksestä Broo kommentoi myös teosta koskevaa tieteellistä keskustelua.

Välittömän kokemuksen mahdollisuus?

Sana ”jooga” merkitsee ”yhteyttä”: välitöntä ja objektiivista tietoa todellisuudesta. Länsimaisessa ajattelussa objektiivisen tiedon mahdollisuus on usein kyseenalaistettu, ja monissa filosofisissa perinteissä tiedon katsotaan olevan pitkälti mielen

käsitteellisten ja kognitiivisten rakenteiden tuotetta. Joogafilosofia ei kiistä näiden mielen rakenteiden olemassaoloa mutta pyrkii niiden poistamiseen erityisten psykofyysisten menetelmien avulla. Joogan päämääränä on syventyminen (*samadhi*), joka tarkoittaa täydellistä keskittymistä yhteen kohteeseen pitkäksi aikaa. Tämä edellyttää aistien ja mielen hallintaa. Apuvälineiksi *Yoga-sutra* esittää muun muassa kokoelman moraalisia kieltoja ja velvollisuuksia sekä hengitysharjoituksia. Syventymisen kerrotaan johtavan vähitellen mielen toimintaa ohjaavien ”painautumien” ja näistä seuraavien ehdollistumien (*vasana*) poistumiseen. Tällöin jäljelle jää vain puhdas Tietoisuus, ja joogan harjoittaja saavuttaa objektiivisen tiedon mietiskelyn kohteesta.

Yoga-sutran rakenne muodostaa loogisen kokonaisuuden. Ensimmäinen luku esittelee joogan päämäärän sekä sen taustalla vaikuttavat psykologiset ja tieto-opilliset oletukset. Toinen luku puolestaan kuvaa niitä menetelmiä, joilla syventymisen tilaan valmistaudutaan. Sitä voidaan pitää eräänlaisena kokonaisvaltaisena moraali- ja filosofiana. Kolmas luku on nykylukijalle haastavin, sillä siinä kuvaillaan ”mahteja” eli erityisiä yliluonnollisia voimia, joiden katsotaan seuraavan onnistuneesta syventymisestä tiettyihin kohteisiin. Teoksen neljäs luku tarkentaa joi-

takin aiemmin käsitellyjä seikkoja ja tuo erityisen selvästi esiin sen, miten voimakkaasti sutran opetus on liittoksissa intialaiseen jälleensyntymissoppiin.

Etenkin *Yoga-sutran* kahta viimeistä lukua on hankala pitää filosofiana länsimaisesta näkökulmasta. Sutra-teksti ei argumentoi vaan esittää tiiviisti muotoiltuja väitteitä. Uuden suomennoksen nimi, *Joogan filosofia*, on kuitenkin täysin oikeutettu. Broon kommentaari avaa tekstin sisältöä nimenomaan Intian filosofisen tradition pohjalta ja keskustelelee välillä myös länsimaisen ajattelun perinteen kanssa. Broo myös osoittaa, etteivät sutran eksoottisimmatkaan opit ole mielivaltaisia. Niiden taustalla vaikuttavat selkeästi muotoillut kosmologiset, tieto-opilliset ja psykologiset käsitykset. Tästä syystä *Joogan filosofia* on jo sinänsä arvoa hindulaista asketismia käsittelevänä uskontotieteellisenä teoksena. Filosofisena koulukuntana *Yoga* edustaa kuitenkin käytäntöä. *Yoga-sutran* arvo ja sen väitteiden totuudellisuus on lopulta punnittava sen menetelmien soveltamisessa. Siksi se asettaa valtavan haasteen länsimaisille lukijoille.